

Милански едикт (313–2013): Основа за слободу вероисповести и уверења?

Од 2. до 5. маја у Новом Саду одржан је међународни скуп *Милански едикт (313–2013): Основа за слободу вероисповести и уверења?* Домаћин скупа, који је одржан благословом Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, био је Епископ бачки Г. др Иринеј, испред Одбора Св. Архијерејског Сабора СПЦ за припрему обележавања 1700-годи-

шњице Миланског едикта као ко-организатора заједно са Асоцијацијом невладиних организација југоисточне Европе – CIVIS, аустријском фондацијом PRO ORIENTE и швајцарском Фондацијом за мир и решавање криза у сарадњи са Конференцијом европских Цркава – КЕК. Скуп је званично започет свечаним пријемом за учеснике 2. маја увече, одржаним у сали хотела „Центар“ у којем се одвијала конференција. Тема првог заседања конференције, 3. маја, била је *Слобода вероисповести и уверења у Миланском едикту из теолошке перспективе*, а учесницима су се обратили Епископ

бачки Иринеј, у име Патријарха Иринеја Епископ ремезијански Андреј, Епископ Александар Исејин – Архијереј Руске Православне Цркве у Азербејџану – који је пренео благослове и молитвене поздраве Његове Светости Патријарха московског и све Русије Кирила, Његово Високопреосвештенство Митрополит Емануил, председник Конференције европских Цркава, проф. др Богољуб Шијаковић, државни секретар Министарства вера Републике Србије, монсињор Орландо Антонини, апостолски нунције Свете Столице у Републици Србији, пречасни Пјотр Мазуркијевич, генерални секретар Савета европских бискупских конференција, бискуп Михаел Бинкер, генерални секретар Заједнице протестантских цркава Европе, рабин Рене Гутман, главни рабин Стразбура, представник Европске конференције Рабина, паптер Милан Жуст испред Папског савета за промоцију хришћанског јединства, др Јохан Марте, председник фондације PRO ORIENTE из Беча, проф. Мухамед Јамучи, Борис Вукобрат, председник Фондације за мир и решавање криза и Мирјана Прљевић, међународни генерални секретар Асоцијације CIVIS. Отварању су присуствовали и епископи: зворничко-тузлански Василије, врањски Пахомије, крушевачки Давид и јегарски Порфирије.

Запажено учешће у дискусијама на теме међуконфесионалне толеранције и суживота у другом делу првог дана Конференције имали су проф. др Радован Биговић, надбискуп Станислав Хочевац и рабин Исак Асијел.

Тема другог дана конференције била је *Институционалне последице односа држава-Црква*. Проф. др Клаус Мартин Жирарде из Немачке отворио је тему излагањем о верско-политичким принципима Константина Великог и њиховим последицама. Пречасни мр Патрик Шнабел са Универзитета у Потсдаму говорио је о правном аспек-

ту Миланског едикта, док је надбискуп Хочевац говорио о ставу Ватикана према суживоту са другим конфесијама. Пречасни Пјотр Мазуркијевич је говорио на тему толеранције конфесија са аспекта историје заједничке државе Литваније и Пољске као и о питањима права народа. Свој коментар на први део преподневне сесије дао је проф. др Дарко Танасковић, оријенталиста.

Други део преподневне сесије отворен је излагањем Епископа синопског Атинагоре. Тема презентације била је *Однос Цркве и државе у Белгији, из сведочења православног хришћанина*. Преосвећени Епископ Атинагора је изложио положај Православне Цркве у Белгији, истакавши унапређење става белгијске владе о једнакости конфесија. Ѓа Катрин Хацингер, Високи црквени саветник Европске канцеларије евангелистичке цркве Немачке је говорила о сарадњи Цркве и Државе у Немачкој. *Сарадња између Цркава и институција Европске уније* је тема коју је изнео пречасни Ридигер Нол, директор Комисије за Цркву и друштва Конференције европских Цркава. Г. Нол је пре излагања изразио своју велику радост због одржавања скупа ове врсте и због одазивања представника свих конфесија које живе у Европи.

Др Мутлак Рашид Ал-Карави из Кувајта говорио је на тему *Умерености у исламу*. Завршно излагање дао је монсињор Орландо Антонини, апостолски нунције Свете Столице у Републици Србији. Монсињор Антонини је говорио о разликама у концепту конфесионалних и секуларних држава.

Дискусија овог дела конференције обележена је расправом о Закону против бласфемije у Кувајту. Пречасни Ридигер Нол изнео је информацију да је у Кувајту три дана пред Конференцију у Парламенту усвојен закон који предвиђа смртну казну, или евентуалне дугогодишње затворске казне за светогрђе имена пророка Мухамеда. Представници Кувајта објаснили су

Закључци са конференције *Милански едикт (313–2013): основ за слободу вероисповести и уверења?*

да је за ту тему потребно много више времена него што је на располагању, али и да спровођење таквих драконских казни не бива без претходно утврђене кривице. Дискусију су допустили пречасни Пјотр Мазуркијевич и монсињор Орландо Антонини, изјавама да су питања светогрђа и законског спровођења санкција за светогрђе један од проблема видљивих у изразито конфесионалним државама што је у модерно доба везано за земље исламског света, те и да постоје разне злоупотребе таквих закона.

Тема последњег дана Скупа је била *Тренутни изазови за слободу вероисповести и уверења*. Уводну реч је дао Џон Кинахан, представник организације *Форум 18*. Главна тема излагања г. Кинахана била су сведочанства разних примера репресалија државних органа према верским институцијама и вршењу верских обреда. Господин Кинахан је у оквиру свог излагања изнео критике на рачун Азербејџана, Узбекистана, и донекле Казахстана, због одређених репресивних мера које у тим земљама постоје према хришћанима.

Реис-ул-улема Исламске заједнице Србије, ефендија Адем Зилкић, говорио је о исламофобији и о маргинализацији исламских заједница широм западног света. Господин Зилкић је за исламофобију оптужио и екстремистичке организације које доносе човечанству пошаст тероризма. Разумевање и дијалог са исламским светом је, по речима господина Зилкића, једини пут ка мирном и братском суживоту различитих конфесија.

Скупу се потом обратио проф. др Богољуб Шијаковић, говорећи о теоријском аспекту односа вере и државе. Гђа Мирјана Прљевић је на крају сесије изнела Закључке овог међународног скупа, које су својим завршним обраћањима допустили пречасни Ридигер Нол, пречасни мр Патрик Шнабел, академик проф. др Војислав Становчић, Епископ бачки Иринеј, ефендија Адем Зилкић, г. Џон Кинахан, проф. др Дарко Танасковић, монсињор Антонини и на крају гђа Ана Хаваринен, чланица Финског екуменског савета.

Епископ бачки Иринеј закључио је скуп речима благодарности Богу као Дародавцу свих добара, као и речима захвалности свим учесницима на њиховом доприносу. *Миљан Танић*

Полазећи од непролазних вредности и трајне актуелности Миланског едикта, у сусрет великом јубилеју 2013. године, учесници конференције *Милански едикт (313–2013): основ за слободу вероисповести и уверења?*, организоване у Новом Саду од 2. до 5. маја 2012. године, расправљали су о различитим аспектима начина на које непролазна симболична порука повезана са такозваним Миланским едиктом може бити извор надахнућа и смерница за практично спровођење начела слободе вероисповести или веровања. Организатор и домаћин конференције била је Српска Православна Црква, односно Његово Преосвештенство Епископ бачки г. Иринеј и Асоцијација невладиних организација Југоисточне Европе (CIVIS), у партнерству са Фондацијом Pro Oriente и Фондацијом за мир и решавање криза и у сарадњи са Конференцијом европских Цркава. Конференција је окупила теологе, историчаре и стручњаке из различитих верских заједница, из целе Европе и шире. Учесници су изразили своје признање и захвалност за одличан оквир плодне размене гледишта у атмосфери узајамног поштовања коју су организатори обезбедили. Следећи закључци, које су понудили организатори конференције, могу послужити као основа за будућу сарадњу у промовисању слободе вероисповести или уверења.

- Идеје које су у датом историјском и друштвеном контексту инспирисале *Милански едикт* требало би узети као симболично полазиште у новој контекстуализацији начела *libertas religionis* за свакога, како за припадника већине тако и за припадника мањине, сходно реалности нашег времена и света који се мења.
- Цркве и верске заједнице би требало да наставе са заједничким радом на промовисању и заштити слободе вероисповести или веровања, као и да јачају своју сарадњу са цивилним друштвом како би сви ујединили свој глас у односу на државу, која је у обавези да јемчи универзална основна права на слободу вероисповести или веровања.
- Потпуно свесни теолошких разлика и разлика у понашању везаних за концепт слободе вероисповести или веровања у различитим духовним традицијама, које би требало равно-

правно уважавати, учесници су дошли до заједничке оцене да се такве разлике могу успешно превазићи једино ако се достојанство људске личности постави у центар свеопштег старања. У том смислу, универзално прихваћени међународни стандарди људских права требало би да пруже општи правни оквир који би обезбедио поштовање људских права у области слободе вероисповести или веровања.

- Различити обрасци и искуства односа између Цркве и верских заједница са једне и државе са друге стране могли би послужити као емпиријски основ, користан при стварању предуслова за конструктивно партнерство између религијског и владиног сектора у друштву, уз делотворнији утицај цивилног друштва, које би, у том погледу, требало да са Црквама и верским заједницама пронађе објективно постојећи заједнички именитељ. Учесници су нагласили потребу да се успостави структурални дијалог одговарајућег значаја о свим питањима важним за конкретно побољшање стања у области слободе вероисповести или веровања. Са своје стране, Цркве и верске заједнице су спремне да преузму одговорност за очување и развој свих друштвених вредности.
- У наредном периоду ваља интензивирати различите облике и начине сарадње и консултација између појединаца и организација већ ангажованих на пројекту *Нейролазна вредност и трајна актуелност Миланског едикта*, као и добродошле доприносе других актера релевантних у домену слободе вероисповести или веровања. То је предуслов за одлучно постизање нове димензије квалитета на следећој конференцији, која треба да се одржи идуће године, у години јубилеја *Миланског едикта*. Учесници су уверени да је, захваљујући успешном заједничком настојању на овој и претходној конференцији, а у оквиру истог пројекта, створена здрава подлога за суштински пробој ка реалном напретку у изузетно важној и крајње комплексној сфери слободе вероисповести или веровања.

